

Hosszú nevelői és lélektani tapasztalás igazolja, hogy az ifjúság csak úgy válik a nemzet sajátos értékrendszerének és szellemi kincseinek vérrokon tagjává, ha fogékony érdeklődéssel és sok beleélő kegyelettel fordul az irodalomban lefektetett és titokzatosan továbbélő nemzeti eszmévilág örök letéteményese: a jó könyv felé. Az irodalmi műveltség az egyetemes humanizmusnak, a nemzeti szellemű öntudatnak és az egyéni lélekkultúrának alapvető feltétele. A diák olvasmányainak kiválasztását tehát elsősorban ezek a szempontok kell, hogy meghatározzák.

Visy Józset.

Vértess O. József: Az ingerlékeny gyermek. Szülők könyvtára 21. sz. Studium, Budapest, 1040. 1—51. o.

A kis füzet hasznos és nem a szokásos nevelési tanácsadó; nem általában ad útmutatásokat, hanem a nevelés elé álló, sajátos feladatokat tárgyal, azzal, hogy vázolja az eljárást a gyermeki léleknek egy esetleges vonásával szemben. Ez a vonás az ingerlékenység, aminek bizonyos foka bizonyos életszakaszokban szinte általánosnak is mondható és így e lelki vonás ismertetése és ezzel szemben való nevelői eljárás tanácsai minden szülőnek szólnak.

Az ingerlékenység formáit a csecsemőkorbeli nyugtalanságra való hajlamban, a kisgyermekkorbeli érzékenységekben, az iskoláskorbeli ingerültségben, a serdülőkorbeli idegességben jelöli meg. E formákat élénken, példákkal szemléltetve írja le és ismerteti a megfelelő helyes nevelői eljárást. Ebben a kitűnő érzékű nevelőt széleskörű tudományos ismeretei támogatják, aki annélkül, hogy folyton idézné az illető szaktekintélyeket, a tudomány alapjára építi tanácsait. Tudományos alapon gyakorlati tanácsok — e jó elvnek kitűnő példája ez a könyv. Azt az előkelő színvonalat képviseli, hol a nevelési tanácsok nem egyes esetekre alkalmazott fogások, hanem segítenek olyan általános nevelői magatartás kialakítására, mely a gyermeki lélek ismeretéből fakad. Így az általános nevelői érzületet fejleszti, ami jobban megmutatja a nevelőnek, hogy mit kell tennie, mint száz konkrét esetben adott tanács.

Minden szülőnek és tanítónak ajánljuk e könyvet és különösen azoknak, akiknek nehezen nevelhető gyermekkel van dolguk, ezekkel ugyanis nagyobb hibákat lehet elkövetni a nevelésben, mint a problémát kevésbé adó gyermekkel. Vértess O. József munkájában azt a nevelői szemléletet és érzületet pendíti meg, amire a magatartási nehézségekkel küzdő gyermeknek égetően szüksége van.

B. E.

Bárczi Géza: Magyar Szófejtő Szótár. Budapest, 1941. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. 8° XXIII. + 348. o.

Mintegy harminc esztendővel ezelőtt kezdte meg Gombocz és Melich a Magyar Etymologiai Szótár szerkesztését. Ez a mű már keletkezési alakjában, monumentalitásában magában hordta a befejezhetetlenség jegyeit: 30 év munkájával a szerkesztők csak az F-betűig jutottak. Ugyanakkor mind a nyelvtudósok és tanárok, mind a nyelvetszeretők és írók nagy szükségét érezték olyan kisebb szótárnak, mely röviden és közérthetően, kevés tudós mázzal adja szavainak eredetét és jelentéstörténetét. Hiszen ilyen szótár nélkül gyakran nem lehet sem magyarázni, sem olvasni, tanítani, szövegeket értékelni, ilyen szótárt kívánt a nyelv iránt érdeklődő közönség is. Ennek a tudós és tudományszerűsítő feladatnak teljesítésére vállalkozott Bárczi Géza.

Bárczi Géza tanárkollégánk. Vezető tanárom volt a pesti gyakorló gimnázium-

ban a francia nyelvben. Szívesen emlékezem fürgén vezetett órára, patlogó kérdéseire és elevenségére; azok közé a tanárok közé tartozott, akik tudományos képzettségüket nem rejtették el múzeumok és könyvtárak hívatalaiban, ahol pusztán a tudományok művelésének szentelhették idejüket, hanem tudásuk vonzóerejével viték az ifjúságot a művelődés útján előre. Hiszen régi tudósaink hosszú sora a középiskola katedrájáról került az egyetemi dobogóra és iskolai munkájuk nem volt tudományos működésük rovására, ellenkezőleg tudományuk használt iskolai tanításuknak.

Talán nem véletlen, hogy romanisztikával és ennek révén a fürgé gall szellemmel kapcsolatban álló ember vállalta magára szavaink eredetének rendszeres összefoglalását szótár formájában. És azt hiszem, hogy helyesen következtek, ha Littré, Gamillschegg műveinek befolyását sejtem szótárunk születésében. Csak elevenséggel rendelkező ember végezhetette el ezt a hatalmas feladatot. Bárczinak felmérhetetlen munkát kellett végeznie az irodalom feldolgozását illetőleg, mert csak elejiben támaszkodhatott az Etymologiai Szótárra, azontul nem volt olyan összefoglaló mű, mely segíthette volna. A szavak eredetére vonatkozólag ugyan felvilágosítást ad Balassa kétkötetes szótára, de ez nem közli az átadó nyelvben a szó alakját, s nem ad tudományos irodalmat, mert más a célkitűzése. Nem volt összefoglaló tanulmányunk indogermán-, tinnugor-, szláv-eredetű szavainkról, csak folyóiratokban elszórt vagy részleges tanulmányok, (az indogermán csoporttal Bárczi nem is foglalkozik).

Mit ad Bárczi? A megfelelő címszó után a szó első előfordulását, a szó előfordulási helyét, idejét, a szó jelentésfejlődését, eredetét illetve az arra vonatkozó feltevéseket, irodalmi utalásokat. Nem jelöli meg, kinek a feltevéséről van szó és így középkori módon az anonymításban tűnnek el a tudósok, mintha csak pusztán a tudomány szeretetéért alkottak volna.

Mit nem kapunk meg? Sajnos, csak a közszavakkal foglalkozik Bárczi; a szemlátomást idegeneredetű szavakat tudatosan mellőzi; nem közli a szavak jelentését, pedig néha szükséges volna (pl. topolya, cserepár, csillám). Kevés a közölt nyelvjárási szó. Nagyon hiányolható a személy- és helynevek származtatásának mellőzése. Most még tudományos segédkönyv színezete van, ellenben ennek és Balassa gazdag munkájának egyesítéséből fog képekkel ékesítve megszületni, ami a magyar tanulótársadalomnak, tanárságnak és a művelt közönségnek nélkülözhetetlen könyve lesz: a magyar Larousse. Eddig még nem is jöhetett létre a magyar fogalmi szótár, mert nincs meg hozzá a kellő előfeltétel, történeti nyelvi kultúra. Amikor a magyar nyelvvel való törődés mélyebb és szélesebb lesz, akkor jelenik majd meg ez is.

Bárczi műve tehát úttörő jellegű. Sokaktól áhított művet adott nekünk, melyet sűrűn fogunk használni oktató munkánkban.

Erdődi József.

Együtt dolgoztunk. Az érsekújvári áll. gimn. IV. A. osztályában működő nyelvművelő és falukutató munkaközösség írásai. Szerkesztette dr. Bakos József gimnáziumi tanár, a munkaközösség vezetője.

Gyujt és lelkesít ez a kis könyv és példázza azt: hogyan lehet kis eszközökkel, felsőbbeségtől nem szübvencionáltan is nagyot alkotni. Mi van ebben a könyvben? Két év szűrte napjainak munkája egy örökkévaló cél: a magyarság belső, igazi erősítése érdekében. Kis diákok lépnek elénk, akik nyaranta, vakációk idején bejárják falujuk határát és feljegyzik azt, ami benne jellegzetes, ősi, népi, magyar